

СЕРЕДНІЙ КЛАС ЯК ЧИННИК ВІДНОВЛЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

О. В. КРАСОТА, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

У 2021 році світ продовжує перебувати в умовах макроекономічної нестабільності, спричиненою пандемією COVID-19. У попередньому році розвиток глобальної економічної системи, а також національних економік були поставлені на паузу експансією коронавірусної інфекції. Як справедливо зауважують дослідники, пандемія COVID-19 була не стільки «чорним лебедем» (малоймовірним зовнішнім неочікуваним фактором), скільки «сірим носорогом», тобто подією низької ймовірності, але майже неминучою, про можливість якої десятиліттями попереджали епідеміологи всього світу [1]. За відсутності адекватної реакції національних урядів на нові виклики відбуватиметься подальше гальмування економічного розвитку, поглиблення негативних наслідків коронакризи, відкладення невирішених проблем.

Основою макроекономічної стабільності сучасного суспільства є потужний і численний середній клас. Останній здійснює значний внесок в економічне зростання завдяки своєму освітянському рівню, професіоналізму, мотивації до підприємництва, соціальній свідомості. Ознакою економічно розвиненого суспільства є наявність 50-60% середнього класу. В середньому у світі до середнього класу належать близько 3,7 млрд людей, що становить 48% населення планети. У більшості країн з розвинутою економікою середній клас охоплює понад 60% населення: Норвегія і Данія – 80%, Люксембург і Фінляндія – 75%, Німеччина – 72%, Італія – 67%, Іспанія – 64% [2].

В Україні наявні значна диференціація населення за рівнем доходів, великий прошарок малозабезпечених і бідних. Аналіз соціальної структури українського суспільства свідчить про те, що до того прошарку населення, яке можна класифікувати як український середній клас, можна віднести незначну частку населення. Так, за даними Держстату за результатами самоопитування домогосподарств представниками середнього класу вважають себе лише 1,1% опитаних [3]. А за даними Центру Разумкова частка представників середнього класу в Україні трохи вища – 14,2%, а ще 34,8% складає так звана периферія середнього класу, тобто верства населення, трохи нижча за середній рівень [4]. Значна різниця у даних впливає із недосконалості критеріїв виокремлення середнього класу.

Вагому роль середнього класу у відновленні та підтриманні макроекономічної стабільності можна пояснити з трьох точок зору: з економічної, соціальної та політичної.

Так, з *економічної* точки зору саме середній клас є основним платником податків, внутрішнім інвестором і масовим платоспроможним споживачем. Як основний платник податків саме середній клас формує державний та місцеві бюджети, фінансує необхідні соціальні виплати, формує джерела фінансування

суспільних благ: освіти і науки, охорони здоров'я, культури тощо. Середній клас виступає основним внутрішнім інвестором держави. Інвестуючи в державні цінні папери, страхові, пенсійні, інвестиційні фонди представники середнього класу не тільки забезпечують себе додатковим доходом, але й підтримують фінансовий ринок країни. Маючи достатні матеріальні можливості, середній клас створює масовий попит на споживчі товари і послуги. Саме середній клас є найбільш активним на ринках, на його долю припадає лівова частка попиту. Багаті верстви населення хоча й мають високі середні витрати, проте є порівняно нечисленним класом. З іншого боку, частка бідних у суспільстві є більшою, проте їхні середні витрати є порівняно невеликими. Високий платоспроможний попит, що формується представниками середнього класу, сприяє розширенню внутрішнього ринку. Масовий попит створює базу для масового виробництва, що забезпечує економічне зростання, створення нових робочих місць і підвищення добробуту населення.

Із *соціальної* точки зору середній клас визначає ціннісні орієнтації суспільства, є представником і формувачем моральних стандартів суспільного життя. З *політичної* точки зору середній клас є представником громадянської активності, що визначає електоральні переваги, є носієм і гарантом демократичних принципів і політичних свобод. Середній клас завдяки своєму домінуванню в громадських і політичних організаціях визначає моральні стандарти суспільства, виконує функції носія демократії та політичних свобод через участь у виборчому процесі.

Отже, середній клас з економічної, соціальної та політичної точок зору є рушієм розвитку сучасного суспільства і тим визначальним фактором, що може відновити його макроекономічну стабільність.

В Україні все ще недостатніми є умови для формування і розвитку середнього класу. Тому надзвичайної ваги набуває перехід від популістських гасел щодо важливості скорочення диференціації суспільства і розвитку середнього класу до створення дієвої державної політики його підтримки. За думкою фахівців, процес відновлення макроекономічної стабільності, порушеної внаслідок пандемії COVID-2019, буде тривалим, а прискорити його можна завдяки формуванню потужного і численного середнього класу.

Література:

1. Глобальні безпекові, політичні, економічні тенденції у світі та їхній вплив на Україну в 2021 році. URL: https://ussd.org.ua/2021/01/13/globalni-bezpekovi-politychni-ekonomichni-tendentsiyi-u-sviti-ta-yihnij-vplyv-na-ukrayinu-v-2021-rotsi/?fbclid=IwAR1wtInksXbEL4_dti3KJKHulu9uGYRnkXv_npYHzGgQ9AtUrIi5K-koCQ4 (дата звернення: 14.01.2021).
2. Поскробок Ю. Середній клас «по-українськи»: чи існує він та хто до нього належить. URL: https://economy.24tv.ua/seredniy-klas-ukrayini-2020-hto-nalezhit-novini-ekonomiki-ukrayini_n1410016 (дата звернення: 15.01.2021).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.01.2021).
4. Середній клас в Україні: уявлення і реалії. Центр Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf (дата звернення: 15.01.2021).